Kwetsbaarheid in de huisartsopleiding: (g)een evidentie?

Haio: DEN OUDEN Lotte , U.A.
Promotor: MICHELS Nele , U.A.
Praktijkopleider: SMETS Anke , VAN COPPENOLLE Bart

Context: Het stijgende aantal burn-outs onder artsen(-in-opleiding) doet ons stilstaan bij oude verankerde waarden en normen in de zorgsector, zoals een zekere hardheid en de onfeilbaarheid van de zorgprofessional. Het welzijn van de arts wordt vaak over het hoofd gezien. Geneeskundestudenten leren hun emoties wegstoppen in plaats van tonen. Emoties stellen ons echter in staat ons op een empathische manier met anderen te verbinden, wat als zorgverlener van primordiaal belang is. Mogen artsen(-in-opleiding) zich kwetsbaar opstellen?

Onderzoeksvraag: Dit onderzoek wil nagaan wat de meningen en percepties zijn van huisartsen-in-opleiding (HAIO's) over kwetsbaarheid in de opleiding. We willen enerzijds een zicht krijgen op hoe HAIO's denken over kwetsbaarheid, wat de determinanten van kwetsbaarheid zijn, en de voor- en nadelen. Anderzijds willen we meer te weten komen over de ervaringen van HAIO's in de praktijk, en hoe zij het eventueel anders zouden willen zien. Zo kwamen we tot volgende onderzoeksvragen: • Wat verstaan HAIO's onder kwetsbaarheid tonen in de opleiding? • Hoe vertaalt zich dat al dan niet in de praktijk?

Methode: Vooraf werd er een verkennende literatuurstudie uitgevoerd om de thema's 'kwetsbaarheid' en 'zelfonthulling' te exploreren. Vervolgens voerden we een kwalitatief beschrijvend onderzoek uit, waarbij we d.m.v. semigestructureerde interviews bij 10 HAIO's hun perceptie over kwetsbaarheid gingen exploreren. De interviews werden volledig uitgeschreven en nadien geanalyseerd via thematische analyse in Nvivo®.

Resultaten: Kwetsbaarheid werd omschreven als het openlijk tonen van emoties, zowel inzake fysiek en psychisch welbevinden, maar ook inzake kennishiaten of fouten, en dit ten aanzien van patiënten, collega's en de praktijkopleider (PO). De determinanten die het tonen van kwetsbaarheid al dan niet bevorderen zijn het actief bevragen van de HAIO naar zijn/haar welzijn, de persoonlijkheid van de HAIO, de praktijkdynamiek, tijd en ruimte, de beoordeling die gekoppeld is aan de opleiding tot huisarts, het imago dat de HAIO hoog wilt houden en de geneeskundecultuur die weinig ruimte biedt voor kwetsbaarheid. Het tonen van kwetsbaarheid heeft als voordeel dat het leerpunten kan blootleggen. Het verkleint de afstand tussen mensen, bevordert begrip en stimuleert het zorg dragen voor elkaar. De nadelen die werden aangehaald zijn het risico op een vertroebelde relatie tussen HAIO en PO, het schaden van vertrouwen, de ervaring van controleverlies en een overspoeling van kwetsbaarheid waardoor je je werk niet meer naar behoren kan uitoefenen. De PO vormt een groot voorbeeld voor de HAIO inzake het tonen van kwetsbaarheid, en zou hier dan ook een belangrijke rol in hebben. In de opleiding komt het thema kwetsbaarheid te weinig aan bod volgens de HAIO's in deze studie. Zij doen enkele voorstellen om dit beter te integreren, zoals een vak zelfzorg of een vertrouwenspersoon die los staat van alle beoordeling. Over de rol van de seminaries hierin zijn de meningen verdeeld.

Conclusie: Kwetsbaarheid overkomt iedereen, ook artsen ontsnappen er niet aan. In deze studie gingen we op zoek naar de percepties van HAIO's betreffende kwetsbaarheid in de opleiding. Ondanks de beperkingen van dit onderzoek, kwamen we tot heel wat interessante inzichten. Kwetsbaarheid werd gedefinieerd als het openlijk tonen van emoties. Er kwamen heel wat determinanten naar boven die het tonen van kwetsbaarheid bevorderen dan wel een drempel

vormen. Volgens onze respondenten wegen de nadelen niet op t.o.v. de voordelen en is het een lacune in de opleiding dat kwetsbaarheid als dusdanig niet aan bod komt in het curriculum. Hiertoe werden enkele aanbevelingen gedaan. Verder onderzoek is nodig om dit onderwerp nog meer uit te diepen.